

«Фенікс», а композитор Богдана Фільц створила пісенну композицію «Попеляста горличка». Цій темі присвятили свої пісенні твори Тарас Петриненко, якого ви вже чули, гурт «Онука», співак Скрябін. У своїй книзі поезій «Вибране» я присвятив цій темі вірша під назвою «Чорно-білі слова». Ось фрагмент із нього:

«Біла птаха затужила, / б'є об тишу чорні крила. / На безмовному подвір'ї / ронить спокій, губить пір'я / на узбіччя, на поляни – / та ніхто і не погляне... / Тільки знак перестороги: / біла задума дороги / в крєпі чорної билини – / світ самотній без людини».

УДК: 88.53 Я736056

Довгань А., д. філос. н., проф.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СОЦІАЛЬНА ІДЕЯ І ВОЄННИЙ КОНФЛІКТ

Dovgan A., Dr., Prof.

SOCIAL IDEA AND MILITARY CONFLICT

В сучасних умовах перманентної нестабільності суспільства виникає невизначеність в критеріях та межах дозволеного і забороненого, що може привести до рецидиву радикальної історичної форми суспільної агресивності великих мас населення – війни як «особливим структурним розладом культури» (Р.К.Мертон), або як конфлікту всередині конкретної соціальної структури. Виникає питання, як і чому приймається саме війна як суспільно організована конфліктна дія великої маси людей.

В статтях М.Грушевського 1918 року вже міститься думка про взаємозв'язок суспільних змін і соціальних норм поведінки. «Твердо і реально оцінимо ті реальні умови, в котрих ми опинились в результаті революції і війни за українську самостійність... В тому, що нам довелося пережити, є безперечно і добра сторона, тому що воно прискорило процес визволення від старих пережитків і переживань, від спадщини старих звичок і поглядів, яка в обставинах більш нормальних ще довго тяжіла на нас і гальмувала нову творчу роботу» - писав М.Грушевський. Спосіб внутрішньої організації структури суспільства, підкреслює мислитель, накладає відбиток на відносини між суб'єктами збройного конфлікту. В явищі організації суспільства М.Ю.Шаповал також вбачав явище війни. Згадаймо і постулат Г. Гоббса: «Війна всіх проти всіх».

Оскільки отримання результату війни відбувається як процес руху її учасників від одної об'єктивної реальності до іншої об'єктивної реальності, то виникає закономірність цього процесу, яку можна пояснити поняттям «ідея війни». Ідея війни є

модус поняття «соціальна (релігійна, політична, ідеологічна, економічна ...) ідея», яке ввійшло до наукового вжитку через його гносеологічний зміст. Поняття «ідея» було висунуто ще в античній філософії (Демокрит, Платон). Новочасними мислителями вона розглядалась як конкретний зміст свідомості (Р.Декарт), як своєрідна ідеальна сутність, форма теоретичного знання (І.Кант), як форма об'єктивної реальності (Г.Гегель). Український філософ ХХ ст. П.В.Копнін стверджує, що ідея є втіленням гносеологічного ідеалу в декількох відношеннях: 1) в ній в концентрованому виді виражені досягнення наукового знання; 2) в самій собі вона містить прагнення до практичної реалізації, до свого матеріального втілення, утвердженню себе; 3) вона містить знання про саму себе, про шляхи і засоби своєї об'єктивізації, є планом дії суб'єкта» [4, с. 248]. Тому ідею війни можна визнавати мірилом способу життя суспільства.

Якщо ідея війни оволодіває суспільством (народом, нацією, політичною партією, державою), то вона перетворюється в матеріальну силу здійснення самої себе. Ідея включає в себе мету, процес реалізації і результат. Вона – «практична ідея» (Г.Гегель), бо виконує активну функцію. «Коли ми переймаємось якоюсь ідеєю. Вона має для нас абсолютну вартість і розташована немов поза історичним обширом, в якому все конечне і приторочене до певного часу й місця» - Писав Ортега – і Гасет. Усвідомлена і направлена діяльність суб'єкта воєнного конфлікту по створенню нової соціальної реальності немислима без відповідної «технічності» ідеї війни як засобу досягнення перемоги (збройної, політичної, ідеологічної...), як засобу соціального оновлення. В цьому тріумф ідеї війни. Якщо немає перемоги, то ідея війни (збройного конфлікту) втрачає смисл, перетворюється в різновид соціальної утопії.

Отже, своєрідність соціальної ідеї війни як конкретного змісту загальнонаукового поняття «ідея» в тому, що воєнні знання переходять в практичну сферу відтворення на практиці відносно нового технічного засобу буттєвості - війни як механізму і засобу зміни змісту буття людини.

Соціальну «технічність» ідеї війни розрізняють на такі типи: Перший тип - міркування, що виділяють ті властивості природного процесу, співставлення яких із наявними в практиці соціально-технічними засобами породжує задум можливого використання цих властивостей в майбутньому штучному засобі лише з боку його зовнішніх функцій та будови цього засобу (територія, земні надра ...). В тип технічних ідей війни також входять ті, що описують механізм деякого процесу, орієнтованого на досягнення очікуваного результату - перемоги над суб'єктом-противником. Так виникають абстрактні моделі, що фіксують властивості даного процесу війни (збройного конфлікту) як закономірного, природного, які через варіанти технологій включаються в конкретну предметну сферу. Як ідеальні моделі такі технічні ідеї розглядаються з точки зору їх технічного вирішення (ідея використання процесу поділу урану для отримання енергії масового знищення соціальної і воєнної інфраструктури противника). Інший тип технічних ідей соціальної ідеї війни приводить до виникнення задуму про можливе використання вже відомої існуючої технічної структури в якісно новій галузі застосування напівпровідникової електроніки у ситуаціях воєнного конфлікту.

Отже, в своєму досконалому (відносно!) виді люба соціальна ідея містить принцип, схему і конструкцію як послідовні стадії свого втілення в практику людського буття. Тобто, ідея як принцип втілюється в конкретну схему, алгоритм логічно послідовних дій використання військових знань і вмінь для вирішення практичної задачі. В свою чергу схема втілюється в конструктивному створенні технічного механізму війни. Так соціальна ідея виступає елементом воєнної діяльності і розкриває її сутність через воєнну ініціативу, проявом якої є мистецтво убивати. Тому розвиток

інтелектуальної навички продукування новаторської воєнної думки, сформованої в ідею війни, є закономірним модусом суспільного процесу виникнення воєнного конфлікту.

Література

1. Арон, Реймон Мир і війна між націями: пер. з франц. –К.: МП «Юніверс». - 688с.
2. Бруно Джордано Про героїчний ентузіазм / Переклад з італ., Вид-во «Художня література» - М.,1953.
3. Железов Є.А. Сутнісні сили людини. Філософсько-світоглядний аналіз. Вид-во Казанського університету (рос.).1989- 164 с.
4. Копнін П.В. Гносеологічні і логічні основи науки. - М., «Мысль», 1974.- 568с.
5. Кроссер П. Діалектика воєнної техніки і її наслідки. Амстердам, 1972. (рос.), Пер. з англ., - М., «Прогрес»,1975.-199 с.
6. Ортега-і-Гасет. Вибрані твори/ Переклад з іспанської В.Бургардта, В.Сахна, О.Товстенко, - К.: Основи, 1994-206 с.

УДК 111.11:17.023.36

Залужна А., д.філос.н., проф.

Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне),
Україна

ЖИТТЄВИЙ СВІТ ЛЮДИНИ У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ МОРАЛІЗМУ ТА МОРАЛІЗАТОРСТВА

Zaluzhna A., Dr., Prof.

THE HUMAN WORLD IN A PROBLEMATIC FIELD OF MORALITY AND MORALIZING

Самоочевидне розуміння світу, що базується на досвіді, життєвих проектах, мовних практиках, поглядах, віруваннях, традиціях, безумовно значущих упевненостях, які даються людині безпосередньо поза теоретично-категорійним ставленням до світу постає життєвим світом людини. Авторство поняття “життєвого світу” (Lebenswelt) належить Е. Гуссерлю, для якого це “світ смислового досвіду”, “світ культури”, наділений сенсом “доступності-для-кожного”, який існує у багатоманітних формах “живої” даності як “справді споглядальний, досвідний і в досвіді осяжний світ, у якому практично розгортається усе наше життя” [1, с.88].

Вагомий внесок у реабілітацію концепту життєвого світу людини й відновлення знецінених життєвих практик смислового повсякденного досвіду здійснили феноменологічно орієнтовані культурологічні, психологічні, соціологічні, літературознавчі, філософські дослідження. У світі людського існування культурним сенсом наділені як раціональні, так і ірраціональні, реальні та уявні, повсякденні та сакральні феномени, а тому феноменологічне тлумачення культури орієнтоване не на факти культури, а їх ціннісні смисли.

Водночас, життєвий світ є інтерсуб’єктивним життєвим світом людини, у якому існують інші Я, репрезентуючи цілісність неповторного, незамінного, унікального особистісного світу й потребуючи його розуміння, сприймання та визнання. Адже людським буттям завжди реалізується як співбуття крізь призму відкритості до Іншого, прагненням зустрічі з Ти як необхідної умови подолання замкнено-еґоїстичного обрію індивіда.

А відтак, життєвий світ – це світ смислів, які створюються людьми, які живуть та діють на основі усвідомлення того, що світ кожного є одночасно і світом Іншого,